

המביא גט ולא אמר בפ"נ ובפ"נ (גיטין ה)

גליון 379

בדרה ה: תניא כוותיה דרבי יוחנן המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי רבי מאיר. וחכ"א אין הולד ממזר. כיצד יעשה, יטלנו הימנה ויחזור ויתנו לה בפני שנים ויאמר בפ"נ ובפ"נ. ור"מ משום דלא אמר בפ"נ ובפ"נ יוציא והולד ממזר. אין, ר"מ לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר. (ומכאן ראייה לר' יוחנן דאומר השליח בפ"נ ובפ"נ בפני שנים וא"צ בשלשה).

מבואר בברייתא דאם נתן השליח ולא אמר בפ"נ ובפ"נ, כדי להתיר את האשה בעינן לקחת ממנה חזרה את הגט ולתת לה שוב, ואז לומר בפ"נ ובפ"נ. ודייקו מזה התוס' (בד"ה יטלנו וכו') דצריך לומר בשעת נתינה בפ"נ, ולא מועיל שיאמר אח"כ, שלא בשעת נתינת הגט. אחרת, לא היה צורך לעשות עוד נתינה אלא פשוט לומר אח"כ בפ"נ ובפ"נ.

ועוד כתבו בתוס' (בד"ה כיצד יעשה) דכיצד יעשה פי' לרבנן שתינשא לכתחילה או אם נישאת שלא תצא. אבל לולד א"צ תקנה. והיינו דגם אם לא יאמר כלום, הולד כשר, דמה שהצריכו בפ"נ ובפ"נ אינו דאם לא אמר פסול הגט עד כדי כך להחשיבו כממזר. ועוד הוסיפו בתוס' דכיצד יעשה עולה גם על ר' מאיר, ולשיטתו כיצד יעשה הוא דוקא קודם נישואין אבל לאחר נישואין מסתבר דלר"מ אין תקנה דכיון דפסק דהולד ממזר הרי שכל הדרכים האלו בה (כמו בסוטה) שתצא מזה ומזה.

בתוס' מבואר דגם אם לא אמר כלום אין הולד ממזר לפי חכמים. אמנם ברש"י כתב (בד"ה משום דלא אמר יוציא) בתמיה, והא גט כשר הוא ובפניו נכתב ומשום דלא אמר הוא ולד ממזר. מרש"י יוצא שהוא כן אמר בפ"נ ובפ"נ רק שלא אמר בשעת הנתינה אלא אח"כ. ולכן כתב רש"י דהא בפניו נכתב, ואיך יודעים זאת אם לא אמר. ולכן מק' הגמ' דאם סוף סוף אמר איך יתכן דלר"מ הגט הוא כ"כ פסול שהולד ממזר. ודייקו האחרונים מרש"י שאם לא היה אומר כלום נחא דהוי ממזר לפי ר"מ, ויתכן אפי' לרבנן, כי באופן שלא אמר כלום מחמת החשש של מזויף הגט פסול, וא"כ מובן שהולד ממזר. רק שכאן איירי שאמר בפ"נ ובפ"נ ואין דיבורו שלא בשעת הנתינה מועיל להתיר לה להינשא לפי רבנן ולר"מ אפי' כלפי הולד. וע"ז מק' הגמ' איך הוי הולד ממזר בכה"ג.

וחזינן מזה דלרש"י בעצם יש לשליח נאמנות גם לאחר הנתינה. ולכן היה פשוט לגמ' שאין הולד אמור להיות ממזר, רק שתיקנו שאין לאמירתו תוקף להכשיר את הגט לגמרי שתוכל על ידו להינשא. וע"כ ביאור הדברים הוא שתיקנו שאין לתת הגט בלי שהוא יצא מכלל חשש מזויף. וכיון שנתן הגט בלי לומר בפ"נ ובפ"נ חסר בגירושין, לרבנן שלא תוכל להינשא ולר"מ שהולד ממזר כי שינה מהמטבע שטבעו חכמים. מאידך, בשיעורי רבי שמואל דייק משו"ת הריב"ש (סי' שפה) שלאחר שהשליח נתן את הגט, כבר אינו נאמן לומר בפ"נ. כל הנאמנות שנתנו לשליח היא רק באומר בשעת נתינה. ולפי הריב"ש צריך לתת עוד פעם ואז לומר כדי שנאמין לו דאז יש נתינה חדשה ובזה נכשיר את הגט.

ולסיכום יוצא שאם לא אמר השליח כלל, לרש"י יהיה הולד ממזר וגם לרבנן. ולתוס' אין הולד ממזר לפי רבנן. ואם אמר לאחר הנתינה, לרש"י בעצם הוא נאמן אבל אינו מועיל להכשיר את הגט שניתן שלא כדין. ולפי הריב"ש אינו נאמן כלל.

וכשחוזר ונותן ואומר, מהני לרבנן שתוכל להינשא. ובתוס' כתבו דגם לר"מ מהני אם עדיין לא נישאה. אבל אם כבר נישאה, כבר נאסרה על בעלה.

אבל בחי' הרשב"א לאחר שפירש שכיצד יעשה קאי אדברי חכמים הוסיף ועוד יש לפרש דכיצד יעשה אדר"מ נמי קאי, ולא אמר ר' מאיר תצא והולד ממזר אלא כשהלך לו שליח ואינו חוזר ואומר בפ"נ, דאז הוי

משנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין אבל כשחזר ואמר אין זה משנה דהא חזר ואמר וכו'. משמע מדבריו שאפי' שנולד כבר התינוק והיה ממזר, עכשיו שתיקן השליח, חוזר הגט להכשרו והתינוק אינו ממזר. וכן מפורש בחי' הריטב"א דלפי פירוש זה הולד כשר כאילו נתקיים הגט בחותמיו, דזה פשוט לכו"ע אע"פ שלא אמר בפ"נ ובפ"נ הולד כשר ולא תצא שהרי נתברר למפרע שהיתה מגורשת בגט כשר. מבואר בריטב"א שכשחוזר ונותן ואומר, הרי זה כגט שנתקיים אח"כ בחותמיו דוודאי מועיל, כי נתברר למפרע שהיתה מגורשת בגט כשר. הרי שהאמירה אח"כ מכשירה את הגט למפרע.

וצ"ב איך מהני הנתינה השניה עם אמירה להכשיר הגט למפרע, דאם אמרין דלמפרע הנתינה הראשונה היתה כדין א"כ אז היתה נתינת הגט, ואיך מהני האמירה של אח"כ, הרי לא אמר בשעת נתינה. ובחזון איש (אבה"ע סי' קג אות י"א) הסתפק בזה, הא דבעי נתינה אחריתא אי היא משום שאין השליח נאמן אחרי כן וצריך נתינה אחריתא שיהא השליח אומר בשעת נתינה או טעמא משום דנתינה קמייתא פסולה מדרבנן, וצריך נתינה אחריתא. ונפק"מ לענין קיום חותמיו דמהני לרבא במקום בפ"נ אי צריך נתינה אחריתא אחר הקיום.

והוכיח דא"צ נתינה אחרת מהא דאמרין בדף ה. שנתן כשהוא פקח ונתחרש, דמהני קיום חותמיו אף דא"א בנתינה אחריתא (כי הוא כבר לאו בר דעת), וע"כ דהנתינה הראשונה מהני למפרע. ולכן הקשה דאם הנתינה הראשונה לא נפסלה, איך מועיל מה שאמר בפ"נ בנתינה השניה, הלא לאו נתינה היא כלל. וכתב די"ל כל זמן שאין קיום, באמת הנתינה פסולה אבל כשמתקן אח"כ מתכשרה הנתינה למפרע, וחשיבא נתינה שניה לענין בפ"נ כיון דבלעדה אין נתינה (הנתינה השניה משלימה את הראשונה). או דילמא רק בקיום ע"י חותמיו מתכשר למפרע אבל באמר בפ"נ בשניה עיקר הנתינה היא השניה מדרבנן. ולכאורה יש לבאר דהיות ותיקנו לומר בפ"נ ולא אמר, מדרבנן הגט הוא בחשש מזויף ולכן הוא נחשב כפסול, וממילא כשנתן אח"כ ואמר, כלפי הפסול דרבנן יש עכשיו נתינה חדשה כדין ומהני מה שאמר עכשיו בפ"נ ובפ"נ, וא"צ לומר שמועיל למפרע.

ובתוס' מבואר שכלפי הדין של הולד לפי רבנן גם בלי שיאמר לא הוי ממזר, דכלפי הולד לא נפסל הגט אבל כלפי היתר האשה להינשא כן פסלו, ולכן צריך נתינה שניה שתתיר אותה מכאן ולהבא. אמנם בנתקיים בחותמיו לכאורה מתכשר הגט למפרע משעת הנתינה. ולפי"ז גם לר"מ דלא מהני אמירת בפ"נ אח"כ כשיש ולד אבל אם נתקיים בחותמיו והוכשר למפרע, לא יהיה הולד ממזר. וכתב בחזון איש (שם) ויש לעיין בקיום חותמיו אחר נישואין אי אין כאן איסור למפרע או דילמא עבר איסור אלא דלא תצא. וכתב דנראה דאין האיסור מתוקן אלא מכאן ולהבא דאי הוי מתוקן למפרע לא הוי פליג ר"מ.

הרי שלמד החזו"א שבנולד בן ואח"כ נתקיים בחותמיו, לר"מ נשאר הבן ממזר דהא נוצר קודם שהכשירו את הגט, ולא נתקן למפרע. וכן מבואר בכתב סופר דלר"מ היות וניתן הגט ושינה מהמטבע בזה שלא אמר בפ"נ לא מהני מה שנתקיים אח"כ להכשיר הגט למפרע, והולד ממזר.

אמנם בפני יהושע כתב דאם נתקיים השטר איגלאי למפרע שלא שינה ממטבע שטבעו חכמים דמעיקרא כן התנו שאם קיים א"צ לומר בפ"נ, וממילא אין הולד ממזר.

נמצינו למדים שאחרי שתיקנו שהשליח חייב לומר בפ"נ ובפ"נ, אם מסר את הגט ולא אמר כלל, לפי תוס' אליבא דחכמים לא הוי ממזר אבל לרש"י הוי ממזר. ועוד נחלקו הראשונים אם יש לשליח נאמנות לאחר נתינת הגט. ועוד נחלקו אליבא דר' מאיר אי מהני לתת הגט שוב ולומר אז בפ"נ ובפ"נ כדי להכשיר את הולד. וגם לאלה שפוסלים אליבא דר"מ בכה"ג, נחלקו בנתקיים בחותמיו אי מהני למפרע להכשיר או לא. ובעצם הענין איך מהני הנתינה השניה נחלקו אם הביאור הוא שהנתינה הראשונה פסולה (מדרבנן) ולכן צריך נתינה חדשה כשרה או שהראשונה בעצם כשרה רק שתיקנו לתת עוד פעם כדי להכשירו יותר כדי שתוכל להינשא וכו"ל.